מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני בנים כשת"לי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ובווים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשיות

כי תצא · אות ד

כי תבוא · אות ו

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל
האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים** ב"ר
נחמן מיכאל נחמני זלה"ה
מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'
שחי לפני כ-300 שנה בתקופת ה'אור החיים' ומקום קברו לא נודע
והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני
נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות
יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון
שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

יו"ל ע"י הארגון העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקעס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל (17) סניף 635
מספר חשבון 7171303028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודברי תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומזוני וכל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון המבואר'
נחרם לעילוי נשמת

האשה הצדקת מרת ריזל
בת ר' מיכאל הלוי ע"ה
גידלה בניה בעסירות לתורה ולחסד
הרבתה לגמול חסד בגופה ובממונה
והיתה עסייעת במאור פנים לעניים ושבורי לב
נלב"ע ג' שבט תשע"ט
תהא עליצת יושר
עבור בניה וכל משפחתה
ת.נ.צ.ב.ה.

יהי רצון
שהלימוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת נפשה רוחה ונשמתה בעולם
העליון ובזכותן הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה מעלה מעלה עחיל אל חיל
בגגזי מרומים להמליץ טוב בעד כל ישראל
שניווושיע בתשוויעת עולעים בב"א

לשותפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון
ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק בדברי רבנו ולבארם כראוי עד היכן שמשגת ידינו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעיוניו, ובודאי לא לקבוע בכמה שנעתיב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם בראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או דבותינו הקדמונים, בודאי לא על דבינו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוחה למי מהלומדים אשר יבין ומצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבינו, אנא ממנו שימציאם לידינו בכדי שנוכל לתקנם ולשלבם במהדורות הבאות, ובזה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך זתבואו על הברכה.

פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא

ד

מַאֲמָרָם זַ"ל הָאוֹמֵר עַל קֵן צִפּוֹר יַגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ וכו' מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ

בְּפֶרֶק ה' דִּבְרָכוֹת (לג, ב), הָאוֹמֵר עַל קֵן צִפּוֹר יַגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ, מוֹדִים מוֹדִים, מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. וְאָמְרִינַן הָתָם בַּגְּמָרָא, שֶׁעוֹשֶׂה מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים, וְאֵינָן אֶלָּא גְּזֵרַת מֶלֶךְ עַל עֲבָדָיו.

קָשֶׁה, דְּהָא אָמְרִינַן בְּמִדְרַשׁ פָּרָשָׁה זוֹ (דב"ר ו, א), וּכְשֵׁם שֶׁנִּתְמַלֵּא

זֶרַע שְׁמוּשׁוֹן הַמְבוֹאָר

ד

אף שמצות שילוח הקן גזירה היא, מדת הרחמים מתעוררת על ידה

קושיא מהמדרש על המבואר בגמרא ששילוח הקן אינו משום רחמים

שנינו[א] במשנה **בְּפֶרֶק** ה' **דִּבְרָכוֹת**[ב] (לג, ב)[ג], **הָאוֹמֵר** בתפילתו לפני הקב"ה[ד], **'עַל קֵן צִפּוֹר יַגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ'** - כשם שהנך מרחם על היונה כשהיא עם בניה, שאמרת (דברים כב, ז) 'שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם', כמו כן יתעוררו רחמיך אלינו[ה]. וכן מי כשהוא כורע אומר **'מוֹדִים מוֹדִים'** - שני פעמים 'מודים', בשני האופנים הללו, **מְשַׁתְּקִין** - משתיקים **אוֹתוֹ** שלא יאמר כך, לפי שאין זו תפילה הגונה[ו]. **וְאָמְרִינַן הָתָם בַּגְּמָרָא**[ז], שלדעת אחד מהאמוראים, הטעם שמשתיקים את האומר 'על קן צפור יגיעו רחמיך' הוא, לפי שֶׁבתפילה כזו, הוא **עוֹשֶׂה מִדּוֹתָיו [- מצוותיו[ח]], שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים** - שהוא כאומר שנצטוינו במצוותיו של הקב"ה, רק מחמת מדת הרחמים שלו, שהוא מרחם על הבריות. **וְהָאֱמֶת** היא, שמצוותיו עלינו, לא ניתנו מחמת מדת הרחמים, **שֶׁאֵינָן אֶלָּא גְּזֵרַת מֶלֶךְ עַל עֲבָדָיו** - הקב"ה ציוה אותנו עליהם, כדי להטיל עלינו את עולו, ולהודיע שאנחנו עבדיו, ושומרי מצוותיו[ט].

קָשֶׁה - יש להקשות על דברי הגמרא, שהטעם של מצות שילוח הקן, ושל שאר מצוות, אינו משום מדת הרחמים של הקב"ה, **דְּהָא אָמְרִינַן בְּמִדְרַשׁ בפָּרָשָׁה זוֹ**

ציונים ומקורות

א. מצות שילוח היקן כתובה בפרשתינו, ומבאר רבינו מאמר חז"ל האמור בענין מצוה זו. **ב.** וכן במגילה (כה, א). **ג.** לשון המשנה, האומר, על קן צפור יגיעו רחמיך, ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים, משתקין אותו. **ד.** ע"פ רש"י (ד"ה האומר). **ה.** ע"פ רש"י (מגילה שם ד"ה על), ערוך השלחן (או"ח סימן קיג ס"ז). **ו.** כמבואר הטעם בגמרא, ראה בהערה להלן בסמוך. **ז.** לשון הגמרא, בשלמא 'מודים מודים' משתקין אותו, משום דמיחזי כשתי רשויות [שמתוך הכפל בלשונו, נראה כאילו הוא ח"ו מתפלל לשתי כוחות] וכו'. אלא 'על קן צפור יגיעו רחמיך' מאי טעמא, פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין, ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר, מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית [לומר, על אלה חס, ולא על שאר בריותיו]. וחד אמר, מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות. **ח.** רש"י (ברכות שם ד"ה מדותיו). וראה בדברי רבינו להלן, שפירש באופן אחר, שלכך נקטה הגמרא לשון 'מדותיו', שהוא מלשון 'מדת הרחמים'. **ט.** ע"פ רש"י (שם).

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים עַל הַבְּהֵמָה, כָּךְ נִתְמַלֵּא רַחֲמִים עַל הָעוֹפוֹת, מִנַּיִן, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב, ו) 'כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר' וְכוּ'. וּמִכָּאן נִרְאֶה בְּבִרּוּר, שֶׁעִקַּר טַעַם קַן צִפּוֹר הוּא מִשּׁוּם רַחֲמִים.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

(דב"ר ו, א)', **וּכְשֶׁם שֶׁנִּתְמַלֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים עַל הַבְּהֵמָה**, וציוה שלא להקריב בהמה לקרבן, לפני שעברו עליה שבעה ימים מיום לידתה[א], ושלא לשחוט בהמה [-האֵם] עם ולדה ביום אחד[ב], **כָּךְ נִתְמַלֵּא** הקב"ה **רַחֲמִים גַּם עַל הָעוֹפוֹת** בענין דומה, **מִנַּיִן, שֶׁנֶּאֱמַר** (דברים כב, ו)[ג] **'כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר' וְכוּ'**, שציוה הקב"ה שלא לקחת את האם יחד עם הבנים, אלא לשלח מתחילה את האם, ורק אחר כך לקחת את הבנים.

וּמִכָּאן - ממדרש זה, **נִרְאֶה בְּבִרּוּר, שֶׁעִקַּר הַטַּעַם** של מצות שילוח **קַן צִפּוֹר, הוּא מִשּׁוּם** מדת **הָרַחֲמִים** של הקב"ה. וזהו שלא כדברי הגמרא, שמצוה זו לא ניתנה מחמת מדת הרחמים של הקב"ה, אלא היא גזירה[ד].

ציונים ומקורות

וז"ל, והוא לא לרחמים עשה, אלא להטיל על ישראל חוקי גזרותיו, להודיע שהם עבדיו ושומרי מצותיו, וגזרות חוקותיו, אף בדברים שיש לשטן ולנכרים להשיב עליהם ולומר, מה צורך במצוה זו. וזה לשון רבינו יונה (שם), אינם אלא גזרות שכמו שהמלך גוזר ויש על העבדים לעשות, כך יש לנו לעשות כל מה שצוה עלינו ואפילו המצות שהם גזרות, כגון כלאים ופרה וכיוצא בהם. **י.** לשון המדרש, למה התינוק נימול לשמונה ימים, שנתן הקדוש ברוך הוא רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כוחו. וכשם שרחמיו של הקדוש ברוך הוא על האדם, כך רחמיו על הבהמה, מנין, שנאמר (ויקרא כב, כז) 'ומיום השמיני והלאה' וגו', ולא עוד אלא שאמר הקדוש ברוך הוא (שם כב, כח) 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד'. וכשם שנתן הקדוש ברוך הוא רחמים על הבהמה, כך נתמלא רחמים על העופות, מנין שנאמר 'כי יקרא קן צפור לפניך'. **יא.** כמו שנאמר (ויקרא כב, כז), 'שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה'. והרחמים הם, שציוה הקב"ה שלא להקריב את הולד, עד שתבוא לכוחה ותרגיש בהנאת העולם. וכן כדי לרחם על אמה, שתשתעשע בולדה עד שתשוב לבריאותה. ע"פ מהרז"ו על המדרש (שם). **יב.** כמו שנאמר (שם כב, כח), 'וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד'. ראה ספר החינוך (מצוה רצד) שכתב בטעם המצוה וז"ל, שהוא לקבוע בנפשנו מדת החמלה, ולהרחיק מדת האכזריות שהיא מדה רעה. ולכן, אף על פי שהתיר לנו האל מיני בעלי חיים למחייתנו, צונו לבל נהרוג אותו ואת בנו ביחד, ולקבוע בנפשנו מדת החמלה, ע"כ. ראה עוד בלשון המורה הנבוכים, שהובא להלן בסמוך בהערה. **יג.** לשון הפסוק, 'כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים'. **יד.** כעין זה הקשו התוס' (מגילה כה, א ד"ה מפני) וז"ל, מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים והן אינם אלא גזירות, קשיא להר"ר אלחנן, על מה שיסד הקליר בקדושתא שאנו אומרים ביום ב' של פסח, צדקו אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד [מחשבותיך לרחמנו, מפעלותיך לרוממנו], דמשמע שר"ל, שהקב"ה חס על אותו ואת בנו, והוא אינו אלא גזירה. וגם הרמב"ם הקשה כעין זה, וכמו שכתב הרמב"ן (דברים כב, ו) בשמו (מורה הנבוכים ח"ג פמ"ח) וז"ל, כתב הרב במורה הנבוכים, כי טעם שלוח הקן, וטעם 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', כדי להזהיר שלא ישחוט הבן בעיני האם, כי יש לבהמות דאגה גדולה בזה, ואין הפרש בין דאגת האדם לדאגת הבהמות על בניהם, כי אהבת האם וחנותה לבני בטנה, איננו נמשך אחרי השכל והדבור, אבל הוא מפעולת כח המחשבה המצויה בבהמות, כאשר היא מצויה באדם וכו'. **ואמר הרב [הרמב"ם], ואל תשיב עלי ממאמר החכמים האומר על קן צפור יגיעו רחמיך**, כי זו אחת משתי סברות, סברת מי שיראה כי אין טעם למצוות, אלא חפץ הבורא. ואנחנו מחזיקים בסברא השניה, שיהיה בכל המצות טעם [פירוש, שדברי המשנה הנ"ל משתקין אותו, אינם לדברי הכל, אלא יש אומרים שכן יש טעם למצות שילוח הקן, ושהטעם הוא משום מדת הרחמים של הקב"ה]. אמנם בתוס' יו"ט (ברכות פ"ה

מַאֲמָרָם זַ״ל מַתַּן שְׂכָרָהּ שֶׁל מִצְוָה זוֹ, בָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ׳

וְעוֹד אָמְרִינַן הָתָם (שם ו, ג), יֵשׁ מִצְוָה שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ כָּבוֹד, וְיֵשׁ שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ עֹשֶׁר, וּמַה מַּתַּן שְׂכָרָהּ שֶׁל מִצְוָה זוֹ, שֶׁאִם אֵין לְךָ בָּנִים, אֲנִי נוֹתֵן לְךָ בָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (פסוק ז) ׳וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ׳.

וְאַף בָּזֶה צָרִיךְ עִיּוּן, מָה עִנְיַן שָׂכָר זֶה שֶׁל הַבָּנִים עִם מִצְוָה זוֹ.

אַךְ זֶה יוּבַן בִּפְשִׁיטוּת, בְּמַאי דְּאִיתָא שָׁם, דָּבָר אַחֵר, מַהוּ ׳שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם׳, אִם קִיַּמְתָּ מִצְוַת שִׁלּוּחַ, אַתְּ

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

דקדוק למה זוכים לבנים בזכות שילוח הקן

וְעוֹד יש להקשות, במה **דאָמְרִינַן** במדרש **הָתָם** (שם ו, ג)[טו], **יֵשׁ מִצְוָה שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ** - המקיימה יקבל בשכרו כך וכך **כָּבוֹד**[טז], **וְיֵשׁ** מצוה **שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ** - המקיימה יקבל בשכרו כך וכך **עֹשֶׁר**[יז]. **וּמַה** - יש לברר מהו **מַּתַּן שְׂכָרָהּ שֶׁל מִצְוָה זוֹ**, של שילוח הקן. ומבאר המדרש, שכרה הוא, **שֶׁאִם אֵין לְךָ בָּנִים, אֲנִי** - הקב״ה, **נוֹתֵן לְךָ בָּנִים**, בשכר מצוה זו, **שֶׁנֶּאֱמַר** (דברים כב, ז) ׳**שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ**׳ - בזכות ׳שלח תשלח׳, תזכה ׳ואת הבנים תקח לך׳, כלומר, להוליד, בנים. **וְאַף בָּזֶה צָרִיךְ עִיּוּן, מָה עִנְיַן שָׂכָר זֶה שֶׁל הַבָּנִים, עִם מִצְוָה זוֹ** של שילוח הקן[יח].

זוכה לבנים כדי למהר את הגאולה הבאה על ידי השילוח

אַךְ מדרש **זֶה יוּבַן בִּפְשִׁיטוּת, בְּהקדם מַאי דְּאִיתָא** במדרש **שָׁם** (דב״ר ו, ז)[יט], **דָּבָר אַחֵר, מַהוּ ׳שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם׳, אִם קִיַּמְתָּ מִצְוַת ׳שִׁלּוּחַ׳** הקן, **אַתְּ מְמַהֵר לָבוֹא**

ציונים ומקורות

מ״ג) כתב, שהרמב״ם עצמו (תפילה פ״ט ה״ז) חזר בו ממה שכתב בספר המורה. **ובפרי האדמה** (להרב מיוחס רפאל בכר שמואל זצ״ל) על הרמב״ם (שם) כתב, שהרמב״ם סובר, שדוקא בתפילה אסור לומר הטעם למצוה, לפי שכשאומר כן בתפלה ׳מחליט הדבר׳ [ויש לחוש שמא ילמדו ההמון להקל במצוה לפי הטעם], ועל כן משתקין אותו, לא כן כשאומר כן רק דרך דרש או טעם. ועיין עוד במה שכתבו **בצמח דוד** (להרב יוסף דוד משאלוניקי זצ״ל, פרשת חוקת ד״ה עי״ל), **יד המלך** (על הרמב״ם שם), **קדושת לוי** (פרשת בלק ד״ה הנה ברך), **שו״ת חתם סופר** (או״ח סימן ק), **שו״ת מנחת אלעזר** (ח״ג סימן סא), ביישוב הסתירה. ועיין עוד במה שכתב הרמב״ן עצמו שם בטעם מצות שילוח הקן, וביישוב הסתירה. ועיין עוד, **ספר החינוך** (מצוה תקמה). **טו.** לשון המדרש, דבר אחר, יש מצוות שמתן שכרה עושר, ויש מצוות שמתן שכרה כבוד, ומה מתן שכרה של מצוה זו, שאם אין לך בנים אני נותן לך בנים, מנין שנאמר ׳שלח תשלח את האם׳, ומה שכר אתה נוטל ׳ואת הבנים תקח לך׳. **טז.** יתכן שכוונת המדרש, למצות צדקה וחסד, וכמו שכתוב (משלי כא, כא), ׳רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד׳. **יז.** כגון מצות מעשר, שנאמר בה (דברים יד, כב) ׳עשר תעשר׳, ודרשו (שבת קיט, א), עשר בשביל שתתעשר. **יח.** ראה טעם לזה, **בספר החינוך** (מצוה תקמה) **וברבינו בחיי** (דברים שם). וכעין דברי רבינו להלן (בפירוש השני), הביא בספר **סמוכים לעד** לבעל ׳השבט מוסר׳ (החדש, פרשת כי תצא ד״ה גם ידוע) בשם ה׳מגלה עמוקות׳ שבכת״י, על פי דברי הילקוט (פרשת כי תצא רמז תתקל), ׳דבקיום מצוה זו אתה ממהר להביא את מלך המשיח ואליהו הנביא׳, והלא לגבי ביאת המשיח איתא (מדרש תהילים כג) שכל העקרות יתרפאו, ודרשו כן מהפסוק ׳והיה עלהו לתרופה׳, ולכן מדה כנגד מדה יפקד גם הוא בבנים. וביותר, לפי המבואר בגמרא (יבמות סג, ב) ש׳אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף׳ [והיינו שה׳ יתברך מוציא את הנשמות העתידות להנתן בגופים העתידים להבראות, ממקום שנקרא ׳גוף׳, שהן נתונות בו משעת בריאתן בששת ימי בראשית. רש״י (שם ד״ה גוף)], והמקיים את מצות שילוח הקן ממהר להביא את המשיח, כמו שנתבאר, אם כן גורם הוצאת הנשמות שבגוף ולהרבות בנים בעולם, ולכך בדין הוא שיהיה לו חלק מכל אותם הנשמות היוצאים מן ה׳גוף׳, ולכך זוכה לבנים. **יט.** לשון המדרש, דבר אחר, מהו ׳שלח תשלח את האם׳, אם קיימת מצוה זו, את ממהר לבוא מלך המשיח שכתוב בו ׳שילוח׳, מנין שנאמר (ישעיה לב, כ) ׳משלחי רגל השור והחמור׳.

מְמַהֵר לָבוֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ שִׂלּוּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג, כג) 'הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם' וְכוּ'. וּבְפֶרֶק ד' דִּיבָמוֹת (סב, א) אָמְרִינַן, אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף.

וְהוֹאִיל שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָם שֶׁל מִצְוָה זוֹ, שֶׁיְּמַהֵר לָבֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, מִשּׁוּם הָכִי יִפְקְדֵהוּ בְּבָנִים, כְּדֵי שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף.

וַעֲדַיִן צְרִיכִין אָנוּ לְמוֹדָעֵי, אֵיךְ תָּלוּי בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ בְּקִיּוּם מִצְוָה זוֹ.

וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רוּת (זהר חדש רות כט, ב תיקוני זוהר תיקון ו כג, א), **הוֹבָא** **בִּשְׁפָתֵי כֹהֵן פָּרָשָׁה זוֹ** (ד"ה כי יקרא), **כִּי** מִתּוֹךְ שֶׁהוּא מְשַׁלֵּחַ אֶת הָאֵם, הִיא הוֹלֶכֶת וְדוֹאֶגֶת וּמְצַטַּעֶרֶת עַל קִנָּהּ וְעַל

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ לשון 'שִׂלּוּחַ' וכו', דבר אחר וכו', אתה ממהר את אליהו הנביא ז"ל שיבוא [לבשר את ישראל על הגאולה הקרובה], שכתוב בו שילוח, שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג, כג)[כ] 'הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא'.

ובגמרא בְּפֶרֶק ד' דִּיבָמוֹת (סב, א)[כא] אָמְרִינַן, אֵין משיח בֶּן דָּוִד בָּא לגאול את ישראל, עַד שֶׁיִּכְלוּ - יגמרו להוולד, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנמצאים בַּ'גּוּף' - שֶׁם[כב] של אוצר שבשמים, ששם הניח הקב"ה בששת ימי בראשית, את כל הנשמות העתידות להולד.

וְהוֹאִיל שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָם שֶׁל מִצְוָה זוֹ של שילוח הקן, הוא שֶׁיְּמַהֵר לָבֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, מִשּׁוּם הָכִי יִפְקְדֵהוּ הקב"ה, למקיים מצות שילוח הקן, בְּבָנִים, אף שבטבעו אינו עתיד להוליד[כג], והיינו כְּדֵי שֶׁיִּכְלוּ על ידו במהירות, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף, שאז תבוא הגאולה[כד].

צעקת המלאך הממונה לרחם על העופות
מעוררת רחמי השכינה על ישראל

וְאמנם, עֲדַיִן צְרִיכִין אָנוּ לְמוֹדָעֵי - לברר[כה] עיקר דברי מדרש זה, שהאֵיךְ תָּלוּי בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, בְּקִיּוּם מִצְוָה זוֹ, כלומר, מהו ענין מצות שילוח הקן שגורמת למהר ביאת המשיח.

וְיֵשׁ לוֹמַר, בהקדם מה דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רוּת (זהר חדש רות כט, ב תיקוני זוהר תיקון ו כג, א), הוֹבָא בִּשְׁפָתֵי כֹהֵן[כו] בְּפָרָשָׁה זוֹ (ד"ה כי יקרא בא"ד)[כז], כִּי מִתּוֹךְ שֶׁהוּא מְשַׁלֵּחַ אֶת הָאֵם, הִיא - האם, הוֹלֶכֶת וְדוֹאֶגֶת וּמְצַטַּעֶרֶת עַל קִנָּהּ וְעַל בָּנֶיהָ, וְהוֹלֶכֶת נָעָה וְנָדָה -

ציונים ומקורות

דבר אחר, אמר רבי תנחומא, אם קיימת המצוה הזאת, אתה ממהר את אליהו הנביא ז"ל שיבוא, שכתוב בו 'שילוח', שנאמר (מלאכי ג, כג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא', והוא יבא וינחם אתכם, מנין שנאמר (שם ג, כד) 'והשיב לב אבות על בנים'. **כ.** לשון הפסוק, 'הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא'. **כא.** לשון הגמרא, דאמר רב אסי, אין בן דוד בא, עד שיכלו כל נשמות שבגוף, שנאמר (ישעיהו נז, טז) 'כי רוח מלפני יעטוף וגו' [ונשמות אני עשיתי', כלומר, הרוחות והנשמות שנמצאים 'לפני' ב'גוף', ולא נולדו עדיין, הם מאחרים את הגאולה. ('יעטוף' הוא לשון איחור)]. **כב.** ע"פ רש"י (ע"ז ה, א). וז"ל, אוצר יש ושמו 'גוף', ומבראשית נוצרו כל הנשמות העתידות להולד, ונתנם לשם. **כג.** ונחשב שמקבל ב'שכרו' בנים, שהרי בשביל לגמור את הנשמות שבגוף, יכול היה הקב"ה להולידן אצל אדם אחר. **כד.** לפי דברי רבינו מדוקדק מה שכתוב במדרש 'את ממהר לבוא מלך המשיח', היינו שאף אם לא יזכה שיבא מלך המשיח בימיו, מכל מקום יזכה למהר ביאתו על ידי שיוליד בנים, ויקרב בכך את הזמן של 'יכלו כל הנשמות שבגוף'. **כה.** מליצה זו ע"פ לשון הגמרא (שבת נה, ב), אמר רבן גמליאל, עדיין צריכין אנו למודעי. **כו.** וראה גם **ברבינו בחיי** בפרשתנו, שהביא את דברי הזהר בשם 'דעת אחרת'. **כז.** לשון השפתי

בָּנֶיהָ, וְהוֹלֶכֶת נָעָה וְנָדָה וְרוֹצָה לַהֲרֹג אֶת עַצְמָהּ. וּמֵרֹב צַעֲרָהּ, הַשֹּׁר מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְמַלֵּא רַחֲמִים, וְאוֹמֵר אִם זֶה הַשֹּׁר מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל מְנוּיָו, אֲנִי שֶׁאֲנִי רַחֲמָן, וּמִמֶּנִּי הֵם הָרַחֲמִים, לֹא אֲרַחֵם עַל בָּנַי. אוֹי

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

מתנודדת ממקום למקום בלי מנוחה, וְרוֹצָה לַהֲרֹג אֶת עַצְמָהּ. וּמֵרֹב צַעֲרָהּ, הַשֹּׁר מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל מְנוּיָו - העופות שהוא ממונה עליהם, מפני רוב צערם. אֲנִי שֶׁאֲנִי רַחֲמָן, וּמִמֶּנִּי הֵם הָרַחֲמִים - רחמי השר, הם מהקב"ה מקור הרחמים, האם יתכן שלֹּא אֲרַחֵם עַל בָּנַי וְאוֹמֵר, אִם זֶה הַשֹּׁר מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא על העוף, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְמַלֵּא רַחֲמִים על ישראל,

ציונים ומקורות

כהן, עד יש רמז במצוה זו, התעוררות רחמים על כל העולם, כמו שאמר במדרש רות, כי מתוך שהוא משלח את האם, היא [האם], הולכת ודואגת ומצטערת על קינה ועל בניה, והולכת נעה ונדה ורוצה להרוג את עצמה, ומרוב צערה, השר הממונה על העופות, מבקש רחמים מהקב"ה, ואז הקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים ואומר, אם זה השר מבקש רחמים על מנויו, אני שאני רחמן, וממני הם הרחמים, לא ארחם על בני, אוי שהחרבתי את ביתי והגליתי את בני, אז [הקב"ה] מתמלא רחמים ומרחם על כל העולם, מי גרם כל זה, אותו שקיים מצות שילוח הקן, ולזה אמר (דברים כב, ז) 'למען ייטב לך', ולא כתיב 'ייטיב לך' [שהקב"ה ייטיב לך], אלא 'ייטב לך' [כלומר], אותו [אדם] ששלח [את האם], הוא שהטיב לך [לכל ישראל], 'ותאריך ימים' אין כתיב כאן, אלא 'והארכת ימים', שמאריך ימים בכל העולמות, שמאריך הרחמים שהן כינוי לימים, כח הלילות הם כינוי לדין, וזהו סוד אמרם (ב"ר יב, ו), לעתיד לבא יתארכו הימים. ובזוהר חדש כתב [על פי תרגום], צפור זו, כשהיא משתלחת מגוזליה, ונשתלחה מעל בניה, היא מצפצפת וצועקת והולכת, ואינה יודעת לאיזה מקום היא הולכת, עד שהיא מנדדת, ורוצה לאבד את עצמה מחמת רוב צערה. הקב"ה מרחם על כל מעשיו, ואפילו על יתוש קטן, לפי שרחמיו הם על הכל. ולכן, המלאך הממונה על העופות, מתעורר אל הקב"ה, ומבקש ממנו, שירחם על העוף, ועל ידי כן הקב"ה מתעורר לרחם על בניו בני ישראל, אז יוצא קול מלפני הקב"ה, ואמרה (משלי כז, ח) 'כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו' [-כמו שיקשה לצפור מה שנודדת מקנה, כן יקשה לאיש הנדידה ממקומו], ואז הקב"ה מתעורר ברחמים, על כל בני האדם ההולכים ונעים ונדים ממקום למקום, והם שבורי לב ושבורי כח. ואז מתעוררים הרחמים על כל העולמות, והקב"ה מרחם עליהם, וסולח לעוונותיהם של הנודדים ממקומם, והקב"ה מרחם עליהם, ועל כל העולם. ועל זה אמר הקדוש ברוך הוא, תשלח ותניח את הצפור אל מחוץ לקינה, והיא תעורר רחמים על כל העולם, מי הוא הגורם לרחם על העולם, ולעורר רחמים עליהם, אותו אדם ששלח את הצפור לצערה בשני מיני צער, האחד שאיבדה את בניה, והשני שאין לה מקום מנוח, וכך מתעורר הקב"ה, ומתמלא רחמים על בעלי צער, ועל כל בני האדם הנודדים ממקומם. ועל כן שכרו של אדם זה ששלח את האם, מה כתוב בו (דברים כב, כז) 'למען ייטב לך והארכת ימים'. ובתיקוני זהר מבואר, שיש מלאך הממונה על העופות, ובזמן שישראל מקיימים מצוה זו של שילוח הקן, ואמם של האפרוחים מגורשת מקינה, ובניה צועקים על שנלקחו מתחת אמם, המלאך הנ"ל מלמד זכות לפני הקב"ה על העופות שלו, והוא אומר לפני הקב"ה, והא כתיב בך 'ורחמיו על כל מעשיו', אם כן, למה גזרת על עוף זה שתתגרש מקינה וכו', מה עושה אז הקב"ה, הוא מאסף את כל הצבאות שלו, והקב"ה אומר להם, הרי כל ממונה על העופות שלמטה מלמד זכות על העופות שלו, ולמה אין ביניכם מי שיוכל ללמד זכות על בני, שהם ישראל, כמו שנאמר (שמות ד, כב) 'בני בכרי ישראל', ולמה אין בכם מי שילמד זכות על השכינה שהיא בגלות, שהקן שלה, שהיא ירושלים חרבה, ובני הם בגלות תחת יד אדונים קשים, שהם אומות העולם, ואין מי שיבקש עליהם רחמים וילמד עליהם זכות, באותה שעה, צווח קודשא בריך הוא ואמר 'למעני למעני אעשה' (ישעיהו מח, יא), 'ואעשה למען שמי' (יחזקאל כ, יד), ובזה מתעוררים רחמיו של הקב"ה על שכינתו, ועל בניו שהם בגלות.

שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְכוּ'. מִי גָּרַם כָּל זֶה, אוֹתוֹ שֶׁקִּיֵּם מִצְוַת שִׁלּוּחַ הַקֵּן, עכ"ל. הֲרֵי מִבֹּאָר הֵיאַךְ מִצְוַת שִׁלּוּחַ הַקֵּן מְקָרֶבֶת הַגְּאֻלָּה.

וְעוֹד נִמְצִינוּ לְמֵדִים בְּתֵרוּץ הַמִּדְרָשׁ הָרִאשׁוֹן, דְּאִין הָכִי נַמִּי, שֶׁבְּמִצְוָה זוֹ יֵשׁ בָּהּ מִדַּת רַחֲמִים, אֲבָל אֵינוֹ מִן הָרָאוּי לוֹמַר שֶׁנִּגְזְרָה מִצְוָה זוֹ בִּשְׁבִיל הָרַחֲמִים, שֶׁהֲרֵי הָרַחֲמִים אֵינָם בָּאִים אֶלָּא לְאַחַר מִכָּאן, שֶׁמֵּחֲמַת הַבֶּכִי שֶׁל אוֹתָהּ הָאֵם, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְמַלֵּא רַחֲמִים. וְאַדְרַבָּא, מִתְּחִלָּה נִרְאֶה כְּמוֹ אַכְזָרִיוּת, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ הָאֵם מְשׁוּם הָכֵי צוֹעֶקֶת וּבוֹכָה מֵרֹב צַעֲרָהּ, וְאֵין אֵלּוּ רַחֲמִים.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

מפני רוב צערם בגלות. **אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְכוּ'**, והולכתי את ישראל בגלות. ואז הקב"ה מתמלא רחמים ומרחם על בניו, ומתוך כך יבוא לגאול את ישראל. **מִי גָּרַם כָּל זֶה** - לעורר רחמים מאת הקב"ה על ישראל, **אוֹתוֹ שֶׁקִּיֵּם מִצְוַת שִׁלּוּחַ הַקֵּן, עכ"ל. הֲרֵי מִבֹּאָר** במדרש זה, **הֵיאַךְ מִצְוַת שִׁלּוּחַ הַקֵּן מְקָרֶבֶת את הַגְּאֻלָּה.**

אין לומר שמצות שילוח היא רחמים, שבתחילה האם מצטערת על בניה

וְעוֹד נִמְצִינוּ לְמֵדִים ממדרש זה, בְּתֵרוּץ - ביישוב קושייתנו **על הַמִּדְרָשׁ הָרִאשׁוֹן** שהובא לעיל, שהקב"ה ציוה על שילוח הקן מחמת רחמיו, והקשינו מדברי הגמרא הנ"ל, שהמצוות אינן אלא גזירות. שיש לתרץ, **דְּאִין הָכִי נַמִּי, שֶׁבְּמִצְוָה זוֹ** של שילוח הבנים תחילה, **יֵשׁ בָּהּ** התעוררות **מִדַּת הָרַחֲמִים, אֲבָל** מכל מקום, **אֵינוֹ מִן הָרָאוּי** לאדם **לוֹמַר, שֶׁנִּגְזְרָה מִצְוָה זוֹ בִּשְׁבִיל** - מחמת מדת **הָרַחֲמִים** של הקב"ה, **שֶׁהֲרֵי הָרַחֲמִים** של הקב"ה, **אֵינָם בָּאִים אֶלָּא לְאַחַר מִכָּאן** - אחרי קיום המצוה, **שֶׁמֵּחֲמַת הַבֶּכִי שֶׁל אוֹתָהּ הָאֵם** והתעוררות המלאך לבקש עליה רחמים, **אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְמַלֵּא רַחֲמִים** על העופות. **וְאַדְרַבָּא, מִתְּחִלָּה** - בשעת קיום המצוה, **נִרְאֶה** שהמצוה היא **כְּמוֹ מדת אַכְזָרִיוּת**[כח], **שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ הָאֵם, מְשׁוּם הָכֵי** - מפני שנשתלחה מעל בניה **צוֹעֶקֶת וּבוֹכָה מֵרֹב צַעֲרָהּ, וְאֵין אֵלּוּ רַחֲמִים**, אלא גזירות[כט].

ציונים ומקורות

כח. ראה הון עשיר (ברכות פ"ה מ"ג), שגם כן כתב כלשון זו, שבתחילה יש במצוה זו מדת אכזריות. וכן יש מהמפרשים [ראה רבינו בחיי (כב, ז), חות יאיר (סימן סז)] שהביאו דברי הזוהר שהאם הולכת וצועקת וכו', וכתבו שמוכרח מכך שיש במצוה זו סוד גדול. [יצויין, שבעיקר טעם מצוה זו, מצינו בראשונים ובמפרשים שביארו ששלוח האם תחילה, הוא משום רחמנות על האם, ראה ספר החינוך (מצוה תקמה), מצודת דוד להרדב"ז (מצוה רו) חתם סופר (דברים כב, א ד"ה מ"ר ר"פ זו). וראה עוד בדרך זו, מה שציויין בהערה לעיל].

כט. פירוש, שאין ראוי לומר שהטעם של מצות שילוח הקן הוא משום שהקב"ה מרחם על האם, שהרי אדרבה בתחילת השילוח יש צער לאם, ואם כן בעל כרחך שהמצוה היא גזירה. אלא שמכל מקום, לבסוף המצוה גורמת שתתעורר מדת הרחמים, על ידי שהמלאך של העופות מבקש רחמים על העופות לפני הקב"ה. ולפי זה, מה שכתוב במדרש 'כך נתמלא רחמים על העופות', היינו שעל ידי השילוח יבא המלאך שלהם ויעורר עליהם רחמים. וכעין דברי רבינו, כתב **ביערות דבש** (ח"ב דרוש ו), וזה לשונו, ידוע מ"ש בגמרא (ברכות לג, ב), האומר על קן צפור יגיעו רחמיך, משתקין אותו, שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים, ואינם אלא גזירות, ופירוש הדברים כמ"ש בזוהר, כל האם הנשלחת מבניה, אין לה נייחא בשביל צער פרידתה מבניה האפרוחים, וכי היא נודדת מגג לגג אולי תמצא בנים לרבוץ עליהם ולגון בכנפיה, ולוקח המלאך ומביא אותה לפני הקב"ה ואומר, כך הוא

וּבְהֶכִי נִיחָא טוּבָא לִישָׁנָא שֶׁעוֹשֶׂה מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים וְאֵינָן אֶלָּא גְּזֵרוֹת מֶלֶךְ עַל עֲבָדָיו, דְּבָלְאוֹ הָכֵי קָשֶׁה, דְּהָיָה לוֹ לוֹמַר שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים, דְּהַיְנוּ הַמִּצְוָה שֶׁל שִׁלּוּחַ הַקֵּן, וְאֵינָם אֶלָּא גְּזֵרַת מֶלֶךְ וְכוּ', וּמַהוּ הַלָּשׁוֹן שֶׁל 'מִדּוֹתָיו' דְּנָקַט.

וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁמִּדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא 'וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן' (שמות לג, יט), אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, 'וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם', אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ברכות ז, א). וּכְשֶׁעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם אֶחָד, אֵינוֹ מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אַחֵר. וְזֶה הָאוֹמֵר כְּשֵׁם

זֶרַע שְׁמוּשׁוֹן הַמְבוֹאָר

דקדוק בלשון עושה 'מדותיו' של הקב"ה רחמים

וּבְהֶכִי נִיחָא טוּבָא - ובזה שפירשנו שלפי האמת שייך לומר שהקב"ה עשה המצוות בשביל שיתעוררו הרחמים, וכדברי המדרש, מובן היטב, **לִישָׁנָא** - דקדוק לשון הגמרא בברכות (שם)[ל], שֶׁהאומר על קן צפור יגיעו רחמיך, **עוֹשֶׂה מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים, וְאֵינָן אֶלָּא גְּזֵרוֹת, כלומר, כמו גזירות הַמֶּלֶךְ עַל עֲבָדָיו. דְּבָלְאוֹ הָכֵי קָשֶׁה** - שלולא הפירוש שביארנו שמצות שלוח הקן תחילתה גזירה, ולאחר מכן היא מעוררת רחמים, יש להקשות, **דְּהָיָה לוֹ** להגמרא **לוֹמַר, שֶׁעוֹשֶׂה 'מִצְוֹת' שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים, דְּהַיְנוּ הַמִּצְוָה שֶׁל שִׁלּוּחַ הַקֵּן, וְאֵינָם אֶלָּא גְּזֵרַת מֶלֶךְ וְכוּ', וּמַהוּ הַלָּשׁוֹן שֶׁל 'מִדּוֹתָיו' דְּנָקַט הגמרא.**

'מידת' הקב"ה לרחם על מי שירצה
ואין בה 'רחמים' על כולם בשווה

וְיֵשׁ לוֹמַר ביישוב הלשון 'מדותיו', **שֶׁמִּדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא 'וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן'** (שמות לג, יט)[לא] - אתן מתנת חינם לאדם שארצה לחון, **וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן** - ראוי לכך, **'וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם'** - ואני ארחם על מי אשר ארצה לרחם, **וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל** בגמרא (ברכות ז, א). **וְהיוצא מדברי הגמרא, שכְּשֶׁעוֹשֶׂה הקב"ה חֶסֶד עִם אדם אֶחָד, אֵינוֹ מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת חֶסֶד גם עִם אדם אַחֵר**, אלא הכל תלוי בגזירתו וברצונו של הקב"ה, למי לרחם ולמי לחון וכו'. וְאילו אדם זֶה,

ציונים ומקורות

הצער מעוף, ומה הוא הצער מכנסת ישראל אשר היא גלתה מעל בניה ולא מצאה מנוח, והקב"ה נתמלא רחמים על ישראל, וזו היא מצות שלוח הקן. וזהו מאמרם שאין לומר על קן צפור יגיעו רחמיך, שאין זה מחמת רחמנות להאם, אדרבה היא גזירה כהנ"ל, רק לעורר רחמים על ישראל. **ל.** לשון הגמרא, אלא על קן צפור יגיעו רחמיך מאי טעמא וכו', וחד אמר, מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות. ופירש רש"י (מגילה כה, א ד"ה ואינן), ואינן אלא גזירת מלך, להטיל עלינו עולו, להודיע שאנחנו עבדיו ושומרי מצותיו.

לא. לשון הפסוק, 'וְיֹאמֶר אֲנִי אַעֲבִיר כָּל טוּבִי עַל פָּנֶיךָ וְקָרָאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם'. ולשון הגמרא, ביקש [משה מהקב"ה] להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא וכו', אמר לפניו, רבונו של עולם, מפני מה יש צדיק וטוב לו, ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו, ויש רשע ורע לו כו', דאמר רבי מאיר וכו' שנאמר 'וחנתי את אשר אחן', אף על פי שאינו הגון, [את אשר יכמרו רחמי עליו לשעה, ואף על פי שאינו כדאי. רש"י], 'ורחמתי את אשר ארחם', אף על פי שאינו הגון. וראה רש"י (דברים ג, כג), אין חינון בכל מקום אלא

שֶׁחַסְתָּ עַל הַקֵּן, חוּס וְרַחֵם אֵלֵינוּ, נוֹתֵן חִיּוּב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרַחֵם עַל זֶה, אַחַר שֶׁכְּבָר רִחֵם עַל אַחֵר, וְאֵינוֹ אֶלָּא טוֹעֶה.

וְאִיבְרָא, שֶׁעַל יְדֵי מִצְוָה זוֹ מִתְגַּלְגְּלִים הָרַחֲמִים, שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁזֶּה הַשּׂר הַמְמֻנֶּה עַל הָעוֹפוֹת, מִתְמַלֵּא רַחֲמִים עַל הָעוֹפוֹת שֶׁהֵם עֲבָדָיו, מִכָּל שֶׁכֵּן אֲנִי, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁאֵינָם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם נִקְרָאִים עֲבָדִים (ב״ב י׳, א), עִם כָּל זֶה, מֻכְרָח אֲנִי לְרַחֵם עֲלֵיהֶם.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

הָאוֹמֵר כְּשֶׁם שֶׁחַסְתָּ עַל הַקֵּן, כָּךְ חוּס וְרַחֵם אֵלֵינוּ, נוֹתֵן בדבריו כמו חִיּוּב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרַחֵם עַל זֶה, אַחַר שֶׁכְּבָר רִחֵם עַל אַחֵר. וְעל כן אֵינוֹ אֶלָּא טוֹעֶה, שהרי הדבר תלוי בגזירתו וברצונו של הקב״ה. ולכן אמרו, ש׳מדותיו׳ של הקב״ה הן לרחם רק על מי שירצה, ואדם זה בא בדבריו לעשות ש׳מדותיו׳ יהיו לרחם על כולם בשוה. ובאמת אין הדבר כן, אלא ׳מדותיו׳ של הקב״ה, אינן אלא ׳גזירות׳, ויתכן שעל חלק מהבריות הקב״ה מרחם, ועל חלקם אינו מרחם, וזה כמו גזירה, שאין הבנה לדבר[ב].

על ידי השילוח מתגלגלים הרחמים על ישראל
אף כשהם רק בבחינת ׳עבדי ה״

וְאִיבְרָא - אכן האמת היא, שֶׁעַל יְדֵי מִצְוָה זוֹ - של שילוח הקן, מִתְגַּלְגְּלִים הָרַחֲמִים על כל העולם, ועל כן כתוב במדרש שהקב״ה מרחם על העופות, ומצווה שלא לשלוח האם על הבנים, וכמבואר בדברי הזוהר הנ״ל, שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה הקב״ה, שֶׁזֶּה הַשַּׂר הַמְמֻנֶּה עַל הָעוֹפוֹת, מִתְמַלֵּא רַחֲמִים עַל הָעוֹפוֹת שֶׁהֵם כמו עֲבָדָיו[ג], אז אומר הקב״ה, שִׁמְכָּל שֶׁכֵּן אֲנִי - הקב״ה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּשְׂרָאֵל, כְּשֶׁאֵינָם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם - כשחטאו ומחמת כן הלכו בגלות, הרי הם נִקְרָאִים עֲבָדִים של הקב״ה, ולא בנים (ב״ב י׳, א)[ד], עִם כָּל זֶה, מֻכְרָח אֲנִי לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, במכל שכן ממה שהמלאך מרחם על עבדיו. ובכך כביכול נדחה הכלל שהקב״ה מרחם רק על מי שירצה[ה].

ציונים ומקורות

לשון מתנת חינם. [ב] ולא אמרו שעושה ׳מצוותיו׳ של הקב״ה רחמים, כי אכן באמת יתכן הדבר שהמצוות יהיו מחמת רחמים, וכהמשך דברי רבנו להלן. [ג] כוונת רבינו, למה שהובא לעיל בשם השפתי כהן, שהמלאך הממונה על העופות, מבקש רחמים מלפני הקב״ה, על העופות שהם ׳מנויו׳. שכיון שהוא השר הממונה עליהם, אם כן העופות הם כמו עבדיו. [ד] לשון הגמרא, אמר לו [טורנוסרופוס הרשע לרבי עקיבא], אתם קרוים בנים [שנאמר (דברים יד, א) ׳בנים אתם לה׳ אלוקיכם׳], וקרוין עבדים [שנאמר (ויקרא כה, נה) ׳כי לי בני ישראל עבדים׳], בזמן שאתם עושין רצונו של מקום, אתם קרוין בנים, ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום, אתם קרוין עבדים. וכוונת רבנו להוסיף על מה שנראה קצת בדברי השפתי כהן שכתב ׳אני שאני רחמן, וממני הם הרחמים, לא ארחם על בני׳, שרק על בניו מתעורר רחמים, משום כך דקדק רבנו מתחילת דבריו שהקב״ה עושה ק״ו מהרחמים של שר העופות, שהם רחמי האדון על עבדיו, א״כ אף לענין רחמי הקב״ה היינו אף כשאין ישראל עושין רצונו של מקום שנקראים עבדים, ומועילים רחמים אלו להוציא את ישראל מהגלות. [ה] ולפי זה, נכללו בלשון חז״ל שני הצדדים בענין רחמי הקב״ה על ישראל, שהמצוות הן ׳גזירות׳, היינו שהקב״ה מרחם רק על מי שירצה, ואין שייך ׳להכריחו׳ לרחם על כולם. ומכל מקום, הרי נגזרו כדרך מה שגוזר המלך על עבדיו, וממילא שייך לדון מרחמי המלאך על ׳עבדיו׳, שאף הקב״ה ירחם על ישראל אף על פי שהם בבחינת ׳עבדים׳. [ויובן ביותר אריכות לשון הגמרא שהן ׳גזירות מלך על עבדיו׳. ויתכן שגם זה בא רבינו ליישב במה שכתב לעיל בסמוך ׳ובהכי ניחא טובא לישנא׳ וכו׳].

וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה זֶה לְהַשְׁתִּיק הַמִּדַּת הַדִּין וְהַמְקַטְרְגִים עַל יִשְׂרָאֵל, כְּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (ב״ר נה, א) **עַל פָּסוּק** (בראשית כב, א) **׳וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם׳, הָדָא הוּא דִּכְתִיב** (תהלים ס, ו) **׳נָתַתָּ לִירֵאֶיךָ נֵס לְהִתְנוֹסֵס מִפְּנֵי קֶשֶׁט סֶלָה׳, בְּשְׁבִיל שֶׁתִּתְקַשֵּׁט מִדַּת הַדִּין בָּעוֹלָם וְכוּ׳, וְעַיֵּן שָׁם.**

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

על ידי שילוח הקן, מדת הדין משתתקת

וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה זֶה - הטעם שניתנה לישראל מצות שילוח הקן, כדי **לְהַשְׁתִּיק הַמִּדַּת הַדִּין** - שרוצה להתנהג עם ישראל לפי הדין המגיע להם אם חטאו, וְכן להשתיק את **הַמְקַטְרְגִים עַל יִשְׂרָאֵל, כְּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ** (ב״ר נה, א)[לו], **עַל הַפָּסוּק** (בראשית כב, א)[לז] **׳וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם׳, הָדָא הוּא דִּכְתִיב** (תהלים ס, ו) **׳נָתַתָּ לִירֵאֶיךָ נֵס לְהִתְנוֹסֵס מִפְּנֵי קֶשֶׁט סֶלָה׳**, שהקב״ה נתן לאברהם אבינו את נסיון העקידה, **בְּשְׁבִיל שֶׁתִּתְקַשֵּׁט** - שתתאמת[לח] **מִדַּת הַדִּין בָּעוֹלָם וְכוּ׳** - שיראו כולם שה׳ שופט צדק, ואינו מנשא ומשפיל אלא למי שראוי לכך. שבתחילה מדת הדין מקטרגת, שהקב״ה מעשיר ומגדל לחלק מבני אדם כרצונו, כגון את אברהם אבינו, ולחלקם הוא מייסר בעניות ושאר יסורים כרצונו, ואינו מתחשב במעשיהם. ולאחר שעמד אברהם אבינו בנסיון העקידה, יש תשובה לדבריו, שלפי הדין זכה לכל גדלותו, שהיה מוכן להקריב לפני הקב״ה את בנו יחידו שנולד לו לאחר מאה שנה, **וְעַיֵּן שָׁם.**

וכשמדת הדין מקטרגת על שהקב״ה מרחם על ישראל, אזי אף שלא שבו בתשובה ואינם ראויים לרחמים, מכל מקום, על ידי שבשילוח הקן, עולה המלאך הממונה על העופות ומלמד זכות על העופות, הקב״ה משיב למדת הדין בק״ו, שאם המלאך מלמד זכות על העופות שהם כעבדיו, מכל שכן שיש להקב״ה לרחם על ישראל אף שהם בבחינת עבדים, ולהושיעם[לט].

ציונים ומקורות

[לו] לשון המדרש, כתיב ׳נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה׳, נסיון אחר נסיון, וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה. וכל כך למה, ׳מפני קושט׳, בשביל שתתקשט מדת הדין בעולם, שאם יאמר לך אדם, למי שהוא רוצה להעשיר מעשיר, למי שהוא רוצה מעני, ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך, אברהם כשרצה עשאו מלך, כשרצה עשאו עשיר, יכול את להשיבו ולומר לו, יכול את לעשות כמו שעשה אברהם אבינו, והוא אומר מה עשה, ואת אומר לו ׳ואברהם בן מאת שנה בהולד לו׳ (בראשית כא, ה), ואחר כל הצער הזה, נאמר לו (שם כב, ב) ׳קח נא את בנך את יחידך׳ ולא עיכב, הרי ׳נתת ליראיך נס להתנוסס׳.

[לז] לשון הפסוק, ׳וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׳.

[לח] תרגום של ׳אמת׳ - קשוט.

[לט] **תמצית הדרוש: א.** השכר של מצות שילוח הקן הוא בנים, לפי שמצוה זו ממהרת את ביאת המשיח, שהוא מגיע רק לאחר שיכלו כל הנשמות שבגוף. **ב.** שילוח הקן ממהר את ביאת המשיח, לפי שעל ידי רחמי המלאך הממונה על העופות על צערה של האם המשולחת, מתמלא הקב״ה רחמים על ישראל. ומכל מקום, תחילת קיום מצות השילוח היא כמדת אכזריות, ורק לאחר מכן היא מעוררת רחמים. **ג.** אין לומר ש׳מדותיו׳ של הקב״ה הם רחמים, כלומר, שהוא מרחם על כולם בשוה, לפי ש׳אינן אלא גזירות׳, שהוא מרחם על מי שרוצה לרחם. **ד.** יתכן שמצות שילוח הקן ניתנה כדי שעל ידה תשתתק מדת הדין, שאם המלאך מרחם על העופות, מכל שכן שהקב״ה ירחם על ישראל, וכמו שמצינו במדרש לענין ציווי העקידה, שעל ידה נשתתקה מדת הדין מקטרוגה על אברהם.

פָּרָשַׁת כִּי תָבוֹא

ו

פסוק 'בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ' וכו'

'בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ', וְאַחַר כָּךְ 'בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ' (כח, ד - ה), וְהַקְּלָלוֹת הוּא לְהֵפֶךְ 'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ', וְאַחַר כָּךְ 'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ' (שם יז, יח). וְקָשֶׁה, לָמָּה הִפֵּךְ הַסֵּדֶר. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּבֵין בַּבְּרָכָה בֵּין בַּקְּלָלָה כְּתִיב כַּסֵּדֶר הָרָאוּי, דִּכְפֶרֶק ג' דִּנְדָה (לא, ב) אָמְרִינַן, בָּא זָכָר לָעוֹלָם, בָּא כִּפְרוֹ בְּיָדוֹ, 'זָכָר' - זֶה כַּר. 'נְקֵבָה' - נְקֵיָּה בָּאָה, עַד דְּאָמְרָה מְזוֹנַי, לֹא יָהֲבִי לָהּ.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

ו

בנים זכרים, וריבוי בני הבית, גורמים לברכה במזונות האדם

דקדוק בשינוי הסדר בפסוקי הברכות והקללות

כתוב בפרשת הברכות (דברים כח, ד)[א] **'בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ'** - ברוכים יהיו בניך, והפירות הגדלים על אדמתך, **וְאַחַר כָּךְ** (שם כח, ה) כתוב **'בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ'** - ברוכים יהיו הפירות שבסליך, והבצק שבעריבותיך, כלומר, לחמך. **וְאילו** בפרשת **הַקְּלָלוֹת**, הסדר בשני העניינים של הבנים והפירות, **הוּא לְהֵפֶךְ**, שמתחילה כתב (שם כח, יז) **'אָרוּר טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ'**, וְרק **אַחַר כָּךְ** (שם כח, יח)[ב] כתב **'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ'**. **וְקָשֶׁה, לָמָּה** בקללות **הִפֵּךְ** את **הַסֵּדֶר**, ונקט תחילה את הפירות והבצק, ואחר כך הזכיר את הבנים.[ג]

על ידי שיוולדו בנים זכרים יתברך מזל המזונות אצל האדם

וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּבֵין בַּבְּרָכָה בֵּין בַּקְּלָלָה, כְּתִיב - הברכות כתובים **כַּסֵּדֶר הָרָאוּי** לפי ענייניהם. ויובן סדר כתיבתם, בהקדם מה **דִּבגמרא בְּפֶרֶק ג' דִּנְדָה** (לא, ב)[ד] **אָמְרִינַן, בָּא** - נולד בן **זָכָר לָעוֹלָם, בָּא כִּפְרוֹ** - פרנסתו **בְּיָדוֹ**, כלומר, שהמזל של מזונות הזכר, בא לעולם יחד עמו[ה], ונרמז כן בתיבת 'זָכָר' שהיא נוטריקון זֶה כַּר, ו'כר' הוא לשון מזון. אבל **נְקֵבָה נְקֵיָּה** - חסירה[ו], **בָּאָה** לעולם -

ציונים ומקורות

א. לשון הפסוק, 'בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ'. **ב.** לשון הפסוק, 'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדָמָתֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ'. **ג.** זה לשון הלב אריה (בפרשתינו אות כה), 'ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך' וגו', ואחר כך 'ברוך טנאך ומשארתך', ובקללות הוא להיפך שאמר 'ארור טנאך ומשארתך', ואחר כך 'ארור פרי בטנך', ולמה היפך הסדר. ועיי"ש מה שתירץ. וראה עוד **רמב"ן** (כח, יח), **רבינו בחיי** (כח, ד), **כלי יקר**, **ושערי דעה** (על הרמב"ם דעת פ"ה הי"א) בשם **דרשות הראנ"ח**, ושאר מפרשים, שעמדו על זה. **ד.** לשון הגמרא, ואמר רבי יצחק דבי רבי אמי, בא זכר בעולם, בא ככרו בידו, 'זכר' - זה כר, דכתיב (מלכים ב' ו, כג) 'ויכרה להם כירה גדולה'. נקבה אין עמה כלום, נקבה, נקייה באה, עד דאמרה מזוני, לא יהבי לה, דכתיב (בראשית ל, כח) 'נקבה שכרך עלי ואתנה'. **ה.** שהזכר כל זמן שהוא חי, יש לו הבטחה לפרנסתו, אף שלא יזכה שיקבלו תפלתו מה שאין כן הנקיבה עד שתבקש. שו"ת **אגרות משה** (או"ח ח"ד סימן מח). **ו.** ע"פ רש"י (ד"ה

וּפֵרֵשׁ מַהַרְשָׁ"א (ח"א ד"ה בא, בפירוש השני), וְהַכֹּל הוּא עִנְיַן הַמַּזָּל, דְּבא כְּבָרוֹ בְּיָדוֹ, דְּהַיְנוּ מַזָּלוֹ, בֵּין לְרַע בֵּין לְטוֹב. וּנְקֵבָה אֵין לָהּ מַזָּל, וּנְקֵבָה בָּאָה בְּלֹא מַזָּל, שֶׁמַּזָּלָהּ תָּלוּי בְּמַזַּל אָבִיהָ וּבַעֲלָהּ וְכוּ', עכ"ל.

וּבְסוֹף קִדּוּשִׁין (פב, א) אָמְרִינַן, אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּנָיו זְכָרִים, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּנָיו נְקֵבוֹת וְכוּ'.

וְלִפְלִי זֶה, בִּבְרָכוֹת דְּהָעִנְיָן הוּא שֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים, מִשּׁוּם הָכִי הִקְדִּים הַכָּתוּב 'בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ', שֶׁיִּהְיוּ זְכָרִים, וְיָבִיאוּ מַזָּל טוֹב לַאֲבִיהֶם, וְאָז יִהְיֶה 'בָּרוּךְ טַנַּאֲךָ' וְכוּ'. אֲבָל בַּקְּלָלוֹת כָּתַב לְהֵפֶךְ, שֶׁיִּהְיֶה לָאָב מַזָּל רַע, וְזֶהוּ

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

בלי מזל של מזונות, ונרמז כן במה שתיבת 'נקבה', דומה לתיבת 'נקיה', ולכן, **עַד דְּאָמְרָה מְזוֹנַי** - קודם שהנקיבה מתפללת ומבקשת מלפני הקב"ה על מזונותיה, **לֹא יָהֲבִי לָהּ** - אין נותנים לה מן השמים את מזונותיה. **וּפֵרֵשׁ הַמַּהַרְשָׁ"א** (ח"א ד"ה בא, בפירוש השני)[ז], **וְהַכֹּל** - מה שאמרו בגמרא, שהזכר ככרו בידו, והנקיבה באה חסירה, **הוּא עִנְיַן הַמַּזָּל, דְּבא כשבְּכָרוֹ בְּיָדוֹ, דְּהַיְנוּ** שבא **מַזָּלוֹ** עמו, **בֵּין לְרַע וּבֵין לְטוֹב.** ואילו **הִנְקֵבָה, אֵין לָהּ מַזָּל** לעצמה, **וּנְקֵבָה הִיא בָּאָה בְּלֹא מַזָּל, לְפִי שֶׁמַּזָּלָהּ תָּלוּי בְּמַזַּל** של **אָבִיהָ, וּבמזל** של **בַּעֲלָהּ וְכוּ', עכ"ל.** ומבואר מכל הנ"ל, שע"י הבנים הזכרים באה הברכה.

וְעוד מצינו בברייתא בְּסוֹף קִדּוּשִׁין (פב, א)[ח] **אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּנָיו** - מאושר הוא האיש שנולדו לו **זְכָרִים, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּנָיו** - ראוי להצטער האדם שנולדו לו **נְקֵבוֹת** וכו', אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות, אשרי מי שבניו זכרים, ואוי לו למי שבניו נקיבות. **ט.** ראה בסנהדרין (ק, ב) שנתבארו כמה מיני דאגות שיש לאדם לגבי בתו. **י.** וכעין זה כתב **ביזקוקין דנורא** (על תנד"א זוטא פט"ז אות פ), וזה לשונו, מדכתיב 'ברוך פרי בטנך' מוכח שיהיו בניו זכרים, כי 'זכר' בגימטריא 'ברכה', אבל 'נקיבה' בגימטריא 'קללה' עם הכולל [ראה נדה (לא, ב), **בעל הטורים** (בראשית א, כז), **ספר החיים** (ספר חיים טובים פ"א)].

לידת הנקיבות לא תועיל להפוך את המזל לטוב

אֲבָל בַּקְּלָלוֹת כָּתַב לְהֵפֶךְ, שהתחיל בקללת המזונות, והיינו **שֶׁיִּהְיֶה לָאָב מַזָּל רַע** בפרנסתו, **וְזֶהוּ** מה שכתוב **'אָרוּר טַנַּאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ'. וּלְעוֹלָם יִתְמַיֵּם בּוֹ זֶה הַמַּזָּל**

ציונים ומקורות

נקיה). **ז.** לשון המהרש"א, ולפירוש רש"י נראה לפרש לענין מזל, דבא ככרו בידו בין לרע בין לטוב, ונקבה נקיה באה בלא מזל, דמזלה תלוי במזל הזכר, כמו שכתבו התוספות בפ"ק דסוטה, ועד דאמרה מזוני, דהיינו בתפלה, אפשר לה לבטלה ע"כ. וז"ל המהרש"א בסוטה (ב, א בתוס' ד"ה קודם), ואפשר, שלזה כוונו בפרק המפלת, זכר זה כר, נקבה נקייה באה, ר"ל, שהזכר נולד במזלו, אבל הנקבה נקייה באה בלי מזל, כי כבר נתלה מזלה ביצירת הזכר זוג שלה. **ח.** לשון הברייתא, רבי אומר

'אָרוּר טַנְאֲךָ' וְכוּ', וּלְעוֹלָם יִתְקַיֵּם בּוֹ זֶה הַמַּזָּל רַע, לְפִי שֶׁבָּנָיו יִהְיוּ נְקֵבוֹת, וְתִהְיֶינָה תְּלוּיוֹת בַּמַּזָּל רַע שֶׁלּוֹ, וְזֶהוּ 'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ' וְכוּ'.

אִי נַמִי בְּרֶכֶךָ אַחֵר, דְּאָמְרִינַן בִּכְתֻבוֹת פֶּרֶק י"ב דַּף ק"ג (עמוד א), אַלְמָנָה שֶׁאָמְרָה אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אַבָּא, יְכוֹלִים הַיּוֹרְשִׁים לוֹמַר לָהּ, אִם אַתְּ אֲצִלֵּנוּ, יֵשׁ לִיךְ מְזוֹנוֹת. אִם אֵין אַתְּ אֲצִלֵּנוּ, אֵין לִיךְ מְזוֹנוֹת. וּפָרֵיךְ בַּגְּמָרָא, וְלֵיתְבוּ לָהּ כִּי יָתְבָה הָתָם. אָמַר רַבִּי הוֹנָא, בִּרְכַּת הַבַּיִת מְרֻבָּה. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, מַזָּלָא דְּרַבִּים עָדִיף, עכ"ל.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

הרע[א], ולא יתהפך לטובה על ידי לידת הבנים, **לְפִי שֶׁבָּנָיו יִהְיוּ נְקֵבוֹת, וְתִהְיֶינָה תְּלוּיוֹת בַּמַּזָּל הָרַע שֶׁלּוֹ, וְזֶהוּ** מה שמוסיף הכתוב לחזק את קללת המזונות, שגם **'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ' וְכוּ'** - שיוולדו לך רק נקיבות, ולא יתהפך מזלך לטוב[ב].

על ידי הריבוי בבנים
המזל של הרבים יגרום שיתברכו המזונות

אִי נַמִי - עוד יש לבאר את השינוי בסדר הענינים בין הברכות לקללות, **בְּרֶכֶךָ אַחֵר**, בהקדם מה **דְּאָמְרִינַן** - ששנינו במשנה **בִּכְתֻבוֹת פֶּרֶק י"ב דַּף ק"ג** (ע"א)[ג], **אַלְמָנָה שֶׁאָמְרָה** ליורשי בעלה, **אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אַבָּא** - אין ביכולתי לצאת מבית אבי, ולבא לדור עמכם, **יְכוֹלִים הַיּוֹרְשִׁים לוֹמַר לָהּ, אִם אַתְּ** דרה **אֲצִלֵּנוּ, יֵשׁ לִיךְ מְזוֹנוֹת** - נספק לך מזונותיך מנכסי אבינו, כתקנת חכמים[ד]. אבל **אִם אֵין אַתְּ** דרה **אֲצִלֵּנוּ, אֵין לִיךְ מְזוֹנוֹת** - לא נספק לך מזונותיך. **וּפָרֵיךְ בַּגְּמָרָא**[טו], **וְלֵיתְבוּ לָהּ, כִּי יָתְבָה הָתָם** - למה יכריחוה היורשים לדור עמהם, ומדוע שלא יתחייבו היורשים לתת לה מזונות כאשר היא יושבת שם - בבית אביה, ומתרצת הגמרא, **אָמַר רַבִּי הוֹנָא, טעם דין זה הוא, מפני שִׁבְרַכַּת הַבַּיִת מְרֻבָּה**[טז] - כשבני הבית הם מרובים, מתברך הבית. **וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י** (ד"ה ברכת)[ז], **מַזָּלָא דְּרַבִּים עָדִיף** - כשיש אנשים מרובים, המזל טוב יותר להביא ברכה על הבית, **עכ"ל**. ולפיכך, רוצים היורשים שהאלמנה תדור יחד עמהם, ומתוך כך ההוצאה למזונותיה שהם חייבים בה, תהיה מועטת, מה שאין כן אם תדור בבית אביה, ההוצאה למזונותיה תהיה מרובה.

ציונים ומקורות

יא. שלידת הנקיבות כמחזקת את הקללה שלפניה, שהמזל הרע במזונות יוסיף להתקיים, כדלהלן. **יב.** ולכן בברכות הקדימה התורה ברכת הבנים לברכת המזונות, ללמדנו שאפילו מי שלא יהיה לו מתחילה מזל טוב של מזונות, מכל מקום על ידי ברכת הבנים הזכרים, יתהפך מזלו לטוב, ונמצא שאצלו התחלת הברכה היא לידת הבנים, ועל ידיהם יתמשך עליו ברכת המזונות. אבל לידת הנקיבות אינה מביאה ברכה. ועל כן כתבה התורה בתחילה 'ארור טנאך' וגו', שהיא הקללה במזונות, ורק לאחר מכן כתבה 'ארור פרי בטנך', שלידת הנקיבות היא הקללה, והיינו שעל ידי כך, מזלו הרע לענין המזונות לא ישתנה לטובה, והרי לידת הנקיבות כמחזקת את הקללה שלפניה, שהמזל הרע במזונות יוסיף להתקיים. **יג.** לשון המשנה, אלמנה שאמרה, אי אפשי לזוז מבית בעלי, אין היורשין יכולין לומר לה, לכי לבית אביך ואנו זנין אותך, אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה. אמרה, אי אפשי לזוז מבית אבא, יכולין היורשין לומר לה, אם את אצלנו יש ליך מזונות, ואם אין את אצלנו אין ליך מזונות, וכו'. **יד.** תקנת חכמים היא, שתהא האלמנה ניזנית מנכסי בעלה, כמו ששנינו (שם ע"א). **טו.** לשון הגמרא, וליתבו לה כי יתבה התם, מסייע ליה לרב הונא, דאמר רב הונא, ברכת הבית ברובה. וליתבו לה לפי ברכת הבית, הכי נמי. **טז.** הגירסא לפנינו בגמרא היא, ברכת הבית ברובה. אך בכמה ראשונים הגירסא היא, ברכת הבית מרובה, כמו שכתב רבינו. וכ"ה בתוספתא (שם פי"ב ה"ג). **יז.** לשון רש"י, ברכת הבית ברובה,

וְאִם כֵּן, כְּשֶׁהֵם מְרֻבִּים בַּבַּיִת, יֵשׁ יוֹתֵר בְּרָכָה, דְּהַיְנוּ אַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁהֵם מוּעָטִים נַמִּי יֵשׁ בְּרָכָה, אֲפִלּוּ הָכִי, כְּשֶׁהֵם מְרֻבִּים יֵשׁ בְּרָכָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה. וְלָכֵן בַּבְּרָכוֹת הַקְּדִים 'בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ', שֶׁכְּשֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי בַּיִת מְרֻבִּים תִּהְיֶה יוֹתֵר גְּדוֹלָה הַבְּרָכָה, וְשַׁפִּיר אָמַר אַחַר כָּךְ 'בָּרוּךְ טַנְאֲךָ'.

וּבַקְּלָלָה אִם הָיָה מַקְדִּים אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ, וְאַחַר כָּךְ אָרוּר טַנְאֲךָ, הָיָה מַשְׁמַע שֶׁלֹּא יִתְמַעֵט אֶלָּא הָרִבּוּי שֶׁנִּתְרַבָּה מֵחֲמַת רֹב הַבָּנִים, וַעֲכְשָׁו שֶׁמֵּתוּ וְנִתְמַעֲטוּ, נִתְמַעֲטָה אַף הַבְּרָכָה, אֲבָל לֹא נִתְמַעֵט אֶלָּא הַתּוֹסֶפֶת. וּמִשּׁוּם הָכִי הִקְדִּים אָרוּר טַנְאֲךָ, כְּדֵי לוֹמַר שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי בַּיִת מְרֻבִּים, לֹא תִּהְיֶה הַבְּרָכָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיִּתְמַעֲטוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אַחַר כָּךְ 'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ' וְכוּ', שֶׁאָז יִתְמַעֲטוּ יוֹתֵר הַמְּזוֹנוֹת.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

וְאִם כֵּן, כְּשֶׁהֵם מְרֻבִּים בַּבַּיִת, יֵשׁ יוֹתֵר בְּרָכָה בפרנסת הבית. דְּהַיְנוּ, שאַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁהֵם מוּעָטִים נַמִּי יֵשׁ בְּרָכָה, ואם כן, בשביל עיקר השראת הברכה במזונות, אין נצרך שיהיו מרובים[יח], אֲפִלּוּ הָכִי, כְּשֶׁהֵם מְרֻבִּים יֵשׁ בְּרָכָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה. וְלָכֵן בַּבְּרָכוֹת הִקְדִּים הפסוק 'בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ' - שיתברכו ויתרבו בניך[יט], שֶׁכְּשֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי בַּיִת מְרֻבִּים, תִּהְיֶה יוֹתֵר גְּדוֹלָה הַבְּרָכָה במזונות ושאר צרכי הבית, וְשַׁפִּיר אָמַר אַחַר כָּךְ 'בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ', לפי שהברכה בבנים, תגרום להביא הברכה במזונות.

הקללה היא שמזל הרבים לא יועיל שיתרבו המזונות

וּבַקְּלָלָה, אִם הָיָה מַקְדִּים הפסוק 'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ' - והיינו שיתמעטו וח"ו ימותו הבנים[כ], וְרַק אַחַר כָּךְ הָיָה כותב, 'אָרוּר טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ', הָיָה מַשְׁמַע מכך, שֶׁלֹּא יִתְמַעֵט אֶלָּא הָרִבּוּי ברכה שֶׁנִּתְרַבָּה מֵחֲמַת רֹב הַבָּנִים, וַעֲכְשָׁו שֶׁמֵּתוּ הבנים וְנִתְמַעֲטוּ בני הבית, נִתְמַעֲטָה אַף הַבְּרָכָה, אֲבָל לֹא נִתְמַעֵט אֶלָּא הַתּוֹסֶפֶת של הברכה שבאה מחמת ריבוי הבנים.

וּמִשּׁוּם הָכִי הִקְדִּים הפסוק 'אָרוּר טַנְאֲךָ', כְּדֵי לוֹמַר שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁיִּהְיוּ עדיין בְּנֵי בַּיִת מְרֻבִּים, כלומר, אף קודם שתחול הקללה על הבנים, לֹא תִּהְיֶה הַבְּרָכָה במזונות, ולא יתקיים מה שאמרו 'ברכת הבית מרובה', וּמִכָּל שֶׁכֵּן אחר כן כְּשֶׁיִּתְמַעֲטוּ הבנים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אַחַר כָּךְ 'אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ' וְכוּ', שֶׁאָז יִתְמַעֲטוּ עוד יוֹתֵר הַמְּזוֹנוֹת[כא].

ציונים ומקורות

בני אדם שעוזרין זה את זה משתכרין, ומזל דרבים עדיף. **יח.** פירוש, שבודאי יש כאן שתי ברכות מחולקות - לענין הבנים ולענין המזונות, שאף אם משום איזו סיבה לא תתקיים ברכת ריבוי הבנים, עדיין יהיה להם ברכה במזונותיהם. ומכל מקום, מפני שכשהבנים מרובים אזי מתקיימת ביותר ברכת המזונות, משום כן הקדים הכתוב להזכיר את ברכת הבנים, לרמוז שעל ידיהם תתקיים תוספת ברכה בברכת המזונות. **יט.** לפי הפירוש הקודם, 'ברוך פרי בטנך', היינו שתוליד בנים זכרים. ולפי פירוש זה פירושו, שיתרבו בניך. וז"ל פירוש הרוקח על סידור התפילה (ויתן לך עמוד תקצט) 'ברוך פרי בטנך', שירבו בניך, ולא ימותו. וראה אלשיך (פסוק ד) שפירש, עוד יתוסף לך גם בני, שהוא כי ברוך פרי בטנך, וברבות האוכלים גם ה' ירבה לך הטובה, שגם 'וברך גם פרי אדמתך' - ברוב תבואות דגן ותירוש ויצהר שהם עיקר המזון. **כ.** בפירוש הקודם ביאר רבינו, ש'ארור פרי בטנך' היינו שתוליד נקיבות. ועכשיו מבאר רבינו, שפירוש שח"ו ימותו הבנים. **כא.** שבקללות הקדימה התורה את הקללה במזונות, לפני הקללה בבנים, ללמדנו את רוב הקללה, שגם כשעדיין יהיו בני הבית מרובים,

ציונים ומקורות

לא יהיו המזונות מרובים, ובאופן זה הקללה ניכרת ביותר, ומכל שכן שתתרבה הקללה כשיתמעטו בני הבית, ותתקיים בהם הקללה 'ארור פרי בטנך'. אבל בברכה נקטה האופן שיש בו רוב הברכה, והיינו כשיתרבו בני הבית, ולכן אמר הכתוב 'ברוך פרי בטנך' וע"י כך 'ברוך טנאך ומשארתך'.

מספר הרב ב.ס. מקרית ספר:

במשך תקופה ארוכה זכיתי לקבוע שיעור בספר הנפלא 'זרע שמשון', וגם התענגתי מדי שבוע בלימוד הגליון הנפלא 'זרע שמשון', אשר בו מובא פנינים קצרים ומובחרים מתוך תורת המחבר, וכפי שכתב המחבר בעצמו בהקדמת ספרו, שמבקש מהלומדים 'לברור מנה היפה אשר ייטב בעיניהם בחידושים הללו', ומשהרגשתי את מתיקות חידושיו, וידעתי מעלת הלימוד בספרו אשר מסוגל מאד לישועות, לא חפצתי להחזיק טובה לעצמי, וקבלתי על עצמי לעשות פעולות לזכות את הרבים בלימוד הזה.

וממחשבה למעשה, החלטתי להפיץ את הגליון המהודר 'זרע שמשון' בכמה בתי מדרשות שבאזור מגורי, שעדיין לא הגיעו לשם הגליונות, והיות שההדפסה באופן מהודר בבית דפוס דורש הוצאות של הון רב, [יש לציין, כי 'האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון' משקיעים דמים מרובים להדפיס רבבות גליונות באופן צבעוני ומהודר, ותבוא עליהם ברכה], החלטתי לקנות מדפסת [PRINTER], ולהדפיס בעצמי בכל שבוע כמה מאות גליונות לחלקם בבתי המדרשות שבשכונת מגורי.

ומשכך, פניתי לאחד מידידי הקרובים, שזה כמה שנים מנישואיו ועדיין לא נפקד בבנים, והצעתי לו רעיון זה, ידידי הנ"ל התלהב מאד מהרעיון, וקנינו יחדו את המדפסת. הגליון הראשון שהדפסתי היה בש"ק פרשת בלק, ומאז בכל שבוע הדפסתי את הגליון, ובכך היה לנו זכות, לגרום למאות אנשים ללמוד בתורת המחבר הקדוש.

והנה הפלא ופלא במועד הזה לשנה האחרת, בפרשת בלק ידידי הנ"ל זכה להיפקד בזרע של קיימא, ובש"ק פרשת בלק חגג את שמחת השלום זכר לבנו שנולד לו במזל טוב. כמובן שההתרגשות שלי היתה גדולה ביותר, לראות בעליל שברכתו והבטחתו של אותו צדיק עמדה לו. ובכך אני קורא לכל הלומדים היקרים הי"ו, לקחת חלק בזיכוי הרבים, ולסייע להפצת תורת המחבר בכל העולם.

כל מי שזכה לראות ישועה ומעוניין לפרסמו
למען זיכוי הרבים, אנא יתקשר 05832-80-300
או ישאיר הודעה במערכת העולמית קול זרע שמשון
02-80-80-600 שלוחה 7

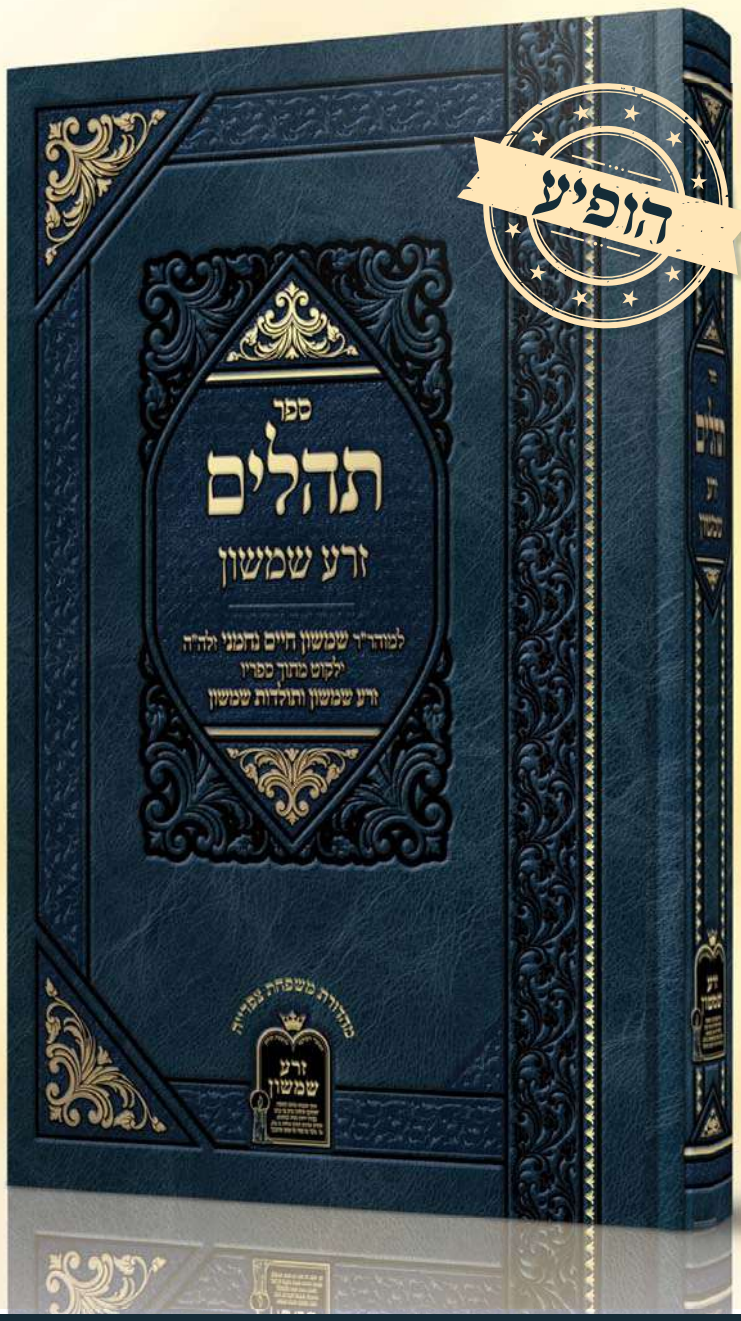

לפרטים: ארץ ישראל 02-80-80-500 05271-66450

ארה"ב 347-496-5657

ניתן להשיג בחנויות הספרים

ארץ ישראל 02-80-80-500 ארה"ב 347-496-5657

לומד בתורת זרע שמשון

רוצה להבין יותר?!
מעונין לשמוע ווארט קולע
בענייני הפרשה?!
רעיון קצר ונפלא בעניינים אחרים?!
שיעור חעציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
באנגלית * בצרפתית

'קול זרע שמשון'

ארץ ישראל
02-80-80-600

ארה"ב
716-229-4808

לונדון
0333-300-2515

עדור חדש!
3 דקות עם זרע שמשון
לעברית 130 * לאידיש 230 * לאנגלית 330

חדש!
הופיע תהילים "זרע שמשון"
לפרטים:
ארץ ישראל
02-80-80-500
052-71-66450
ארה"ב
347-496-5657